

A fegyveres biztonsági őrzés helye, szerepe és jelene a rendészeti struktúrában

The place, role and present of armed security guard in the law enforcement structure

Boruzs Hunor

osztályvezető, doktorandusz
MNB-Biztonsági Zrt.
Óbudai Egyetem,
Biztonságtudományi Doktori Iskola
boruzsh@mnbbrzt.hu

Magyar Tudományos Ismeretterjesítő Társaság

Absztrakt

A fegyveres biztonsági őr megnevezés laikus – és sajnálatos módon gyakran szakmai körökben is – helytelen asszociációkat eredményez. Grammatikai megközelítés szerint a megnevezés annyit tesz, mint fegyverrel szolgálatot ellátó biztonsági őr. Amennyiben ez a megállapítás nem fedi a valóságot, mi különbözteti meg ettől? Hol helyezkedik el a fegyveres biztonsági őrzés a hazai rendészeti struktúrában, és milyen specialitások, problémák jellemzik? Milyen történelmi környezet alakította mai formájára a szervezetet? A magyar mintájú, sokak által egyediként számon tartott fegyveres biztonsági őrzés valóban hungarikum? Más országok milyen szervezeteket alkalmaznak hasonló területen? Hogyan képes a jelenlegi struktúra megbirkózni korunk rendészeti kihívásaival?

Cél: A tanulmány a fegyveres biztonsági őrzés helyét, szerepét és jelenlegi állapotát kívánja bemutatni a rendészeti struktúrában olyan módon, hogy a történelmi és nemzetközi vonulat által érthető legyen a jelenlegi állapotok, problémák miértje is.

Módszertan: A tanulmány leírja, bemutatja és vizsgálat alá vonja azokat a szempontokat, amelyek révén a fegyveres biztonsági őrzés elnyerte mai formáját.

Megállapítások: A tanulmány tisztázni kívánja a fegyveres biztonsági őrzés mibenlétét, továbbá bizonyítani kívánja, hogy a fegyveres biztonsági őrzésnek fokozódó szerepe van a jelenben, valamint lesz a jövőben, ugyanakkor a szervezet korunk rendészeti kihívásaival szemben történő felkészítését mielőbb meg kell kezdeni.

Érték: A tanulmány tudományos értéke, hogy alapul szolgálhat a fegyveres biztonsági őrés szabályzóinak szakmai átalakításához.

Kulcsszavak: fegyveres biztonsági őrés, iparőrés, polgári fegyveres őrés, személy- és vagyonvédelem

Abstract

The term ‘armed security guard’ creates inappropriate associations in lay – and, unfortunately, often also professional – circles. From a grammatical point of view, the term means a security guard on duty with a weapon. If this is not the case, what distinguishes it from the real thing? Where does armed security guarding fit into the domestic law enforcement structure and what are its specialities and problems? What historical context has shaped the organisation into its present form? Is armed security guarding, which is considered by many to be unique and has a Hungarian model, really a Hungaricum? What other countries have similar organisations in this field? How can the current structure cope with the challenges of modern policing?

Aim: The aim of the paper is to present the place, role and current state of armed security guarding in the law enforcement structure in a way that the historical and international perspective help to understand the reasons for the current situation and problems.

Methodology: The paper describes, presents and examines the aspects that have led to the current form of armed security guarding.

Findings: The study aims to clarify the nature of armed security guarding. The study also seeks to demonstrate that armed security guarding has an increasing role in the present and will continue to have in the future, while at the same time the preparation to meet the law enforcement challenges of our time must begin as soon as possible.

Value: The scientific value of the study is that it can provide a basis for the professionalisation of the regulation of armed security guarding.

Keywords: armed security guard, industrial guard, civilian armed guard, security guard

Bevezetés

Az állam működése, valamint a lakosság ellátása szempontjából kiemelten fontos tevékenységek, létesítmények, szállítmányok – más nevéken a kritikus

infrastruktúra elemek, avagy a létfontosságú rendszerlemek védelméről az állam az erőszak-monopólium biztosításával különböző szervezetek által gondoskodik. Ezen szervezetek közé tartoznak a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény (a továbbiakban: Fbő tv.) alapján működő fegyveres biztonsági őrsegek is.

A fegyveres biztonsági őrzés strukturális környezete

A polgári jogállamok rendészeti rendszere a jogellenes emberi magatartásoktól védő elemekből épül fel. Ezen elemek közé tartoznak a rendészeti tárgyú jogszabályok, a közbiztonságot védő állami szervek, valamint egyéb, a védelmet elősegítő feladatok, funkciók.

Korunk társadalmi, gazdasági környezete megnövekedett biztonsági igényeket idézett elő, így a hazai rendészeti struktúra igen kiterjedt hálót alkot. A fegyveres biztonsági őrzés helyét ebben a struktúrában az Fbő tv.-ből tudjuk levezetni, meghatározni. Az Fbő tv. alapján *„fegyveres biztonsági őrseggel kell védeni az állam működése, illetőleg a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenységet, létesítményt, szállítmányt, ha a védelemre a Magyar Honvédség, a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló törvény szerinti rendvédelmi szervek, valamint az Országgyűlés biztonságáról gondoskodó Országgyűlési Őrség, illetve a Nemzeti Adó- és Vámhivatal jogszabállyal nem kötelezettek, de az őrzés a közbiztonság vagy a nemzeti vagyon védelme érdekében indokolt.”* A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény alapján rendvédelmi szervnek minősül a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok is. Megállapítható tehát, hogy a fegyveres biztonsági őrzés a hazai rendészeti struktúra által ki nem töltött területeket hivatott lefedni. A fegyveres biztonsági őrzés fokozódó szerepét figyelhetjük meg, ha az 1997-től hatályos Fbő tv. 1. §-ának szövegezését a jelenben vizsgáljuk. Az Fbő tv. 1. § (6) bekezdése alapján *„fegyveres biztonsági őrseg létrehozható és működtethető a Magyar Honvédség, a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló törvény szerinti rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, az idegenrendészeti hatóság, illetve a menekültügyi hatóság szervezetében (a továbbiakban: fegyveres biztonsági őrseget működtető szervezet) is olyan - az adott szerv tevékenységi körébe tartozó - objektum-, illetve személyőrzési vagy kísérési feladatok ellátására, amelyekhez*

az e törvényben, valamint a végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott képesítési követelmények, intézkedési és kényszerítőeszköz-használati jogosultságok elegendők.” Az Fbő tv. 1. § (7) bekezdése szerint „az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv szervezetében létrehozott és működtetett fegyveres biztonsági őrség az e törvényben meghatározott keretek között támogatja az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti és határőrizeti feladatainak ellátását.” Az Fbő tv. 1. §-a által meghatározott szervezetek közül a Magyar Honvédség objektumainak őrzés-védelmét döntő többségben a HM Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Zrt. szervezetében működő fegyveres biztonsági őrség által hajtja végre. A rendőrség az Országos Rendőr-főkapitányság szervezetében létrehozott fegyveres biztonsági őrsége által lát el objektumvédelmi, személyőrzési és kíséresi feladatokat, valamint támogatja az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti és határőrizeti feladatainak ellátását. A törvényi hivatkozásban szereplő Nemzeti Adó- és Vámhivatal jelenleg még nem rendelkezik fegyveres biztonsági őrséggel. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága a saját szervezetében létrehozott fegyveres biztonsági őrség által őrzi több létesítményét. Megállapítható tehát, hogy az említett „légüres tér” kitöltésén kívül, az Fbő tv. 1. §-ában taxatív módon felsorolt szervezetek közül több is létrehozta a saját fegyveres biztonsági őrségét,¹ hogy bizonyos meghatározott feladatait ezen szervezetek által hajtja végre. Ne tagadjuk el, hogy a fegyveres biztonsági őrzés térnyerését nem csupán a szakmai érvek mozdítják előre, ennek több esetben finánciális okai vannak, valamint részben az említett szervezetek hivatásos állományának létszám problémáira nyújtanak megoldást. A fegyveres biztonsági őrök bére általánosságban alacsonyabb a hivatásos állomány béréhez képest, alkalmazásukra jellemzően a munkáltató részéről kedvezőbb – a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) hatálya alá tartozó – munkavállalói státuszban kerül sor. A fegyveres biztonsági őrök esetében, továbbá az Fbő tv. alapján nem kötelező az érettségi megléte, ez szélesebb körű humán-erőforrásbeli meritési lehetőséget nyújt az említett szervezetek számára.

Az Fbő tv. alapján „fegyveres biztonsági őrséggel kell védeni az állam működése, illetőleg a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenységet, létesítményt, szállítmányt”. Megállapítható, hogy az Fbő tv. pontosan kijelöli a fegyveres biztonsági őrzés helyét, szemben a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvényben (a továbbiakban: Szvmt.) meghatározottakkal. A fegyveres biztonsági

1 A szerző az ORFK adatbázisának áttekintése alapján listázta a nevezett szervezeteket.

őrség létrehozására irányuló eljárást a létesítmény vagy tevékenység szerint hatáskörrel rendelkező miniszter, az illetékes helyi önkormányzat jegyzője, a rendőrség, a létesítmény üzemeltetője, birtokosa, illetőleg a tevékenység folytatója kezdeményezheti. Az őrzés elrendeléséről, a fegyveres biztonsági őrség létrehozásáról, működtetéséről és megszüntetéséről – a rendőrség szerveiről és a rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet alapján (a továbbiakban: Korm. rendelet) – az Országos Rendőr-főkapitányság határozattal dönt. A fegyveres biztonsági őrségek hatósági felügyeletét szintén a rendőrség látja el a Korm. rendelet értelmében az országos illetékességű őrségek kivételével ezt a tevékenységet a területi szerv végzi.

„A személy- és vagyonőrök intézkedési és eszközhasználati jogosultságai – az Szvmt. egészségügyi válsághelyzetről rendelkező szakaszának kivételével – részben a személyükhöz fűződő alapjogokból, részben a megbízó által átruházott alapjogokból fakadnak. Az egyénnek tehát joga van a személyének, tulajdonának, birtokának védelmére, ezt a jogot pedig polgárjogi szerződés keretében személy- és vagyonvédelmi vállalkozásokra is ruházhatja. A rendőr, illetve a fegyveres biztonsági őr intézkedési és eszközhasználati jogosultságainak célja a jogszabályok érvényre juttatása, ami az alapvető emberi jogok – bizonyos kényszer-intézkedés vagy kényszerítő eszköz használat általi – korlátozásával, illetve sérelmével járhat. Részükre az állam a védelmi feladatainak ellátásához jogszabályok útján biztosítja az erőszak-monopóliumból fakadó legitim erőszakot.” (Boruzs, 2021). A fegyveres biztonsági őrzés tehát élesen elválasztható a fegyveres személy- és vagyonvédelmi tevékenységtől.

A Magyar Honvédség, a Büntetés-végrehajtás, illetve a rendőrség szervezetén belül létrehozott fegyveres biztonsági őrségeken kívül álló őrségeket szakmai körökben tradicionális fegyveres biztonsági őrségeknek nevezik. Jelenleg klasszikus fegyveres biztonsági őrri objektumvédelmi feladatokat lát el az MNB-Biztonsági Zrt. (Magyar Nemzeti Bank), a Pénzjegynyomda Zrt., a Diósgyőri Papírgyár Zrt., a Honvédelmi Minisztérium Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Zrt., a Mátrai Erőmű Zrt., a Médiaszolgáltatás Támogató és Vagyonkezelő Alap, a Budapest Airport Zrt., az Airport-Debrecen Kft., az Alkaloida Vegyészeti Gyár Zrt., az Antenna Hungária Zrt., a Központi Fizikai Kutató Intézet Üzemeltető Kft., a HungaroControl Zrt., a Hévíz-Balaton Airport Kft., a Magyar Államvasutak Zrt., a RUAG Ammotec Magyarországi Zrt., a Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt. (Szajol, Komárom, Százhalombatta, Tiszaújváros), a Criterion Kézipénzlogisztikai Kft., a RAIL Cargo Hungaria Zrt., az Atomix Kft. (Paksi Atomerőmű), a Földgázszállító Zrt., a Pétfürdői Nitrogénművek Zrt., a Radioaktív Hulladékokat Kezelő Kht., a Fővárosi Vízművek Zrt., valamint a Borsodchem Zrt. fegyveres biztonsági őrsége. A pótolhatatlan értéket képviselő nemzeti javak

jogellenes cselekményekkel szembeni fokozottabb védelmével kapcsolatos feladatokat lát el a Nemzeti Kulturális Örökség Védelmi Nonprofit Kft. (EMMI), a Budapesti Történeti Múzeum, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum, a Dobó István Vármúzeum, a Helikon Kastélymúzeum, valamint a Magyar Pénzmúzeum és Látogatóközpont tekintetében az MNB-Biztonsági Zrt. fegyveres biztonsági őrsége.² Objektumvédelmi, valamint személyőrzési- és kíséresi feladatokat lát el az Országos Rendőr-főkapitányság szervezetében létrehozott fegyveres biztonsági őrség. Az Országos Rendőr-főkapitányság fegyveres biztonsági őrsége által végzett feladatok 2021. december 29-től bővültek az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv határrendészeti és határőrizeti feladatainak támogatásával.

A fegyveres biztonsági őrzés speciális szakterülete a szállítmánykísérés. Szállítmánykíséretre jogosító rendőrségi határozattal több tradicionális fegyveres biztonsági őrség rendelkezik. A teljesség igénye nélkül, a pótolhatatlan értéket képviselő nemzeti javak jogellenes cselekményekkel szembeni fokozottabb védelmével kapcsolatos szállítmánykíséresi feladatokat lát el a Nemzeti Kulturális Örökség Védelmi Nonprofit Kft, az állam működése, valamint a lakosság ellátása szempontjából kiemelten fontos értékek szállítmánykísérését végzi a Pénzjegynyomda Zrt., többek között vasúti szállítmánykíséréssel foglalkozik a MÁV Zrt. fegyveres biztonsági őrsége (Szabó, Papp, Kovács, Szűcs & Berek, 2018).

A fegyveres biztonsági őrzés történelmi, nemzetközi környezete

Ugyan a fegyveres biztonsági őrség, mint jelenlegi értelemben vett fogalom, csak a rendszerváltozástól létezik, a múltat kutatva több elődszervezettel találkozhatunk. A múlt kutatásához különféle megközelítéseket alkalmazhatunk, szorítkozhatunk csak a jogelődnek tekinthető szervezetek vizsgálatára, azonban szélesebb képet kaphatunk, ha a jelenlegi fegyveres biztonsági őrségekhez kapcsolható funkciók ellátását vizsgáljuk meg a múlt rendszereiben. A nemzetközi környezet vizsgálata során pedig csak erre a kutatási módszerre alapozhatunk, hiszen a magyar mintájú fegyveres biztonsági őrséggel megegyező struktúrájú rendszert nemzetközi viszonylatban nem ismerünk.

A magyar mintájú fegyveres biztonsági őrzés azonban korántsem egyedi és gyökértelen. Ugyan nyilvánvaló módon a világ összes országa valamilyen

2 A szerző az ORFK adatbázisának áttekintése alapján listázta a nevezett szervezeteket.

formában védi a nemzeti értékeit, kritikus infrastruktúra elemeit, azonban általában ezt az ország rendőrsége, honvédsége végzi. Szlovákiában végzett kutatásaim alapján megállapítható, hogy itt a kritikusinfrastruktúra-elemeket jellemzően magánbiztonsági szolgálatok által védik, beleértve a mohi, valamint a bohunicei atomerőművet is. Leginkább a posztszovjet régió jellegzetessége, hogy a hidegháború idején a fegyverkezési versenyben az állami fegyveres kapacitások lekötöttsége miatt a dinamikus növekvő ipari szektor védelmét új szervezetek létrehozásával kezelték. Ilyen formán alakultak meg a hazai fegyveres biztonsági őrsegek jogelődjei is. A történelem során a rendészeti kihívások dinamikus változnak, ez a rendészeti rendszerek folyamatos átalakítását teszi szükségessé. Gondoljunk csak a személyzet nélküli légi járművek katonai vagy esetleges bűnös célú térnyerésére. A közelmúltban több ország atomerőművének közelében regisztráltak azonosítatlan drónokat, mire az objektumot védő haderőnek tűzparancsot adtak ezek lelövésére. A fegyveres biztonsági őrsegeket szabályozó normakörnyezet az ilyen jellegű, akut beavatkozásokat nem teszi lehetővé. Ezekre a – közeledő – kihívásokra fel kell készíteni a kritikusinfrastruktúra-elemeket védő szervezeteket, így a fegyveres biztonsági őrsegeket is. Fel kell mérnünk, hogy mi a fegyveres biztonsági őrzés jelenlegi állapota, ezt pedig a történelmi vonulat felvázolásával érthetjük meg igazán.

A fegyveres biztonsági őrzés történetének feltárása a közelmúltban egyre nagyobb figyelmet kapott, a szakterületet kutató szakembereknek, illetve a Magyarországi Fegyveres Biztonsági Őrök Szakmai Egyesületének (a továbbiakban: MFBŐSZE) köszönhetően. Az MFBŐSZE 2009-ben történt alapítása óta végzi munkáját a fegyveres biztonsági őrzést övező kérdések és problémák szervezett megoldásáért, mindezek ellenére is akad tennivaló. A fegyveres biztonsági őrzés jelenlegi problémái visszavezethetők a jogelőd szervezetek szabályozásából átemelt jogszabályokra, így ilyen szempontból – a már feltárt eredmények ismétlésének elkerülésével – tekintem át a történelmi vonulatot. Lippai Zsolt *Az üzemőrségtől a fegyveres biztonsági őrségig* című hiánypótló kutatásában megállapította, hogy a fegyveres biztonsági őrzés közel egy évszázados múltra tekint vissza. 1914-ben kerültek megszervezésre az úgynevezett polgári őrségek. Ezek a polgári jellegű fegyveres őrségek végeztek bizonyos üzemek, raktárak, intézmények – rendőri szaktudást nem igénylő – őrzés-védelmi feladatait (Lippai, 2021). Az ország egész területén egységes szervezeti és eljárási szabályzat alapján működtek, intézkedéseiknek meg kellett felelniük a törvénynek, a szabályzatnak és a kapott utasításoknak is, karhatalmi intézkedést pedig csak sürgős esetben, a rendőrhatalom intézkedéséig tehettek meg (Christián, 2022). 1951-ben megkezdődött az Iparőrség létrehozása.

A szervezet feladatai közé tartozott – a szocialista iparosítás következtében fontossá váló, számukban gyarapodó – üzemek, gyárak, infrastruktúrák védelme. A hidegháborús külpolitikai helyzet, valamint a felfokozott belpolitikai környezet miatt ezekre a feladatokra a haderőt, illetve egyéb belügyi szerveket nem vonták be. A szervezet kezdetben az Államvédelmi Hatóság, majd részben a Belügyminisztérium irányítása alá tartozott. Ebben az időszakban az Iparőrséget leginkább az alulfinanszírozott, alulszabályozott állapotok jellemezték. Az első komolyabb átszervezésre 1964-ben került sor, ekkor a szervezet elnevezése Polgári Fegyveres Őrségre (a továbbiakban: PFŐ) változott. Ekkor került kiadásra az első Működési Szabályzat, mely először teremtett a szervezet számára komolyabb szervezeti szabályokat (Simon, 2018). A szabályzat komolyabb reformjára 1977-ben, a Polgári Fegyveres Őrség Működési és Szolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló 7/1977. (XII. 24.) BM rendelet (a továbbiakban: Pfü BM rendelet) kiadásával került sor. A korabeli szabályzat tanulmányozása során számos egyezés fedezhető fel a jelenleg hatályos a Fegyveres biztonsági őrség Működési és Szolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló 27/1998. (VI. 10.) BM rendelettel (a továbbiakban: Fbü BM rendelet). A Pfü BM rendelet 14. pontjában meghatározott elavult őrségi kategóriák – az első-, másod-, harmadfokú őrségek – az Fbü BM rendelet 3. § (1) bekezdésében visszaköszönnek. A Pfü BM rendelet 174. pontjában meghatározott jelzőlövés az Fbü BM rendelet 29. § (1) bekezdésébe került integrálásra, de jelzőlövés kiváltására korunk fegyveres biztonsági őrségeit tekintve nem túl sok lehetőség adódik. Az Fbü BM rendelet 69–71. §-ában – a Pfü BM rendelet 201–209. pontjának mintájára – részletezi a szolgálati helyiségek kötelező berendezési tárgyait, melyek közt például szerepel a műsorvevő rádiókészülék, azonban a modern korban elengedhetetlen internetkapcsolattal rendelkező számítógépről nem rendelkezik. A Pfü BM rendelet mellékletét képező létesítmény nyilvántartó lap, őrhely-, járőrútvonal-táblázat, őrhelyvázlat, őrségutasítás minta, védelmi vázlat, együttműködési terv, szállítmányőrzési és kísérési terv, ideiglenes őrzési és biztosítási terv, szolgálati előjegyzés, szolgálati napló, eseménynapló, ellenőrzési napló, fegyver- és lőszernyilvántartás, képzési nyilvántartás, évi összefoglaló jelentés tartalmi vázlat, valamint az őrszolgálati okmányok és nyilvántartások leírása lényegében megegyezik az Fbü BM rendelet mellékleteivel. Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy a Pfü BM rendelet az alkalmazásának időszakában sokkal részletesebben, hatékonyabban szabályozta a szervezetet, mint ahogyan a jelenlegi szabályozás teszi azt a fegyveres biztonsági őrségek tekintetében.

A PFŐ-ket foglalkoztató vállalatok és a Belügyminisztérium között Központi Irányító Parancsnokságok álltak, melyek ellátták az őrségek szakirányítását, felügyeletét. Az egységes, magas színvonalú képzettség érdekében kiképzési

kézikönyvet adtak ki. Az 1991-es rendszerváltozást követően került sor a szervezet Fegyveres Biztonsági Őrségre történő átnevezésére, azonban ez számos gyakorlati tényező megváltozásával is járt. Megszűntek a Központi Irányító Parancsnokságok, valamint a privatizáció okán több őrség is, a szakterület ismét szervezetlenné vált. 1997-ben kiadásra került a jelenleg is hatályos Fbő tv., majd 1998-ban az Fbő BM rendelet. (Lippai, 2021)

A fegyveres biztonsági őrzés jelene, problémái

A fegyveres biztonsági őrzés szakterületén dolgozók sokszor tapasztalják, mennyire speciális kérdések, válaszok nehezítik a munkájukat. A legtöbb felmerülő probléma az elavult jogszabályi háttérre vezethető vissza.

Jogszabályi háttér – anomáliák

A szakmát szabályozó Fbő tv. és az Fbő BM rendelet alapját a jogelőd szervezetek szabályzatai nyújtották. A nevezett jogszabályok megalkotásuk óta komolyabb revízió alá nem kerültek, ugyanakkor az államigazgatás egyéb területein jelentős változások következtek be. A hatályos jogszabályok vizsgálata során számos ellentmondás fedezhető fel.

Talán a legmarkánsabb jogszabályi ellentmondások az Mt. kapcsán merülnek fel. Az Mt. 54. § (1) és (2) bekezdése alapján a munkavállaló köteles megtagadni az utasítás teljesítését, ha annak végrehajtása más személy egészségét vagy a környezetet közvetlenül és súlyosan veszélyeztetné, valamint a munkavállaló megtagadhatja az utasítás teljesítését, ha annak végrehajtása munkaviszonyra vonatkozó szabályba ütközik, vagy a munkavállaló életét, testi épségét vagy egészségét közvetlenül és súlyosan veszélyeztetné. Nevezett jogszabályi helyek – az Mt. hatálya alá tartozó munkavállalók esetében ellentétesek az Fbő BM rendelet 27. § (2) bekezdésével, mely szerint a felállított őr őrhelyét, mozgási körletét – leváltásának esetét kivéve – még akkor sem hagyhatja el, ha testi épségét veszély fenyegeti. Továbbá az intézkedési kötelezettségek számos gyakorlati élethelyzetben kényszerítik a munkavállalókat a testi épségük közvetlen, súlyos veszélyeztetésére. Megjegyzem, hogy a Pfő BM rendeletben foglaltak ebben a tekintetben finomításra kerültek, hiszen a polgári fegyveres őr őrhelyét, mozgási körletét még akkor sem hagyhatta el, ha életét veszély fenyegette. Összességében megállapítható, hogy a fegyveres biztonsági őrök Mt. hatálya alá tartozó alkalmazása feloldhatatlan ellentmondásokhoz vezet.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 273. §-a alapján a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt bárki elfoghatja, köteles azonban őt a rendőrségnek haladéktalanul átadni. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 73. § (8) bekezdése alapján a tulajdon elleni szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt bárki visszatarthatja, köteles azonban őt a rendőrségnek haladéktalanul átadni. Az Szvmt.-ben meghatározott jogosultságok erre épülnek, azonos tartalommal. Fentiek értelmében, amennyiben a visszatartást nem a fegyveres biztonsági őrség foganatosította – hanem állampolgár, teremőr vagy személy- és vagyonőr –, alapesetben a rendőr számára adható át az intézkedés, holott fegyveres biztonsági őrzésre kötelezett objektum esetében a fegyveres biztonsági őrök számára is keletkezik intézkedési kötelezettség ennek végrehajtására. A gyakorlatban ebben az esetben a fegyveres biztonsági őr csak a hivatalos személy támogatójává minősülve hajthatja végre intézkedéseit.

Az elmúlt időszak tapasztalatai alapján lefektethető, hogy bizonyos kényszerítőeszköz használati jogosultságokat is szükséges lenne kiterjeszteni a fegyveres biztonsági őrök esetében. A bilincs alkalmazásának jogszabályi lehetőségeit vizsgálva megállapítható, hogy a fegyveres biztonsági őr csak a visszatartott személy szökésének, illetve személyőrzési vagy kísérési feladat végrehajtása során a személyes szabadságában korlátozott személy szökésének, önkárosításának megakadályozására használhat bilincset. A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény alapján a rendőr bilincset használhat a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy önkárosításának, támadásának, szökésének megakadályozására, illetve ellenszegülésének megtörésére is. A fegyveres biztonsági őr nem használhat bilincset a támadás megakadályozására, valamint az ellenszegülés megtörésére, ez számos esetben csökkentheti a fegyveres biztonsági őr védelmi képességét. A közelmúltban számos olyan fegyveres biztonsági őr által végrehajtott intézkedés történt, ahol a bilincs használata – az élet, testi épség védelme érdekében – kifejezetten indokolt lehetett volna, azonban az Fbó tv. nem adott lehetőséget az eszköz használatára, az esetleges használat esetén csupán a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény szerinti végszükség – mint büntethetőséget kizáró ok – adhatott volna feloldozást. Amennyiben a visszatartott személy esetén nem áll fenn szökési – személyőrzési és kísérési feladatot ellátó állománykategória esetében önkárosítási – szándék, a további támadás megakadályozására vagy az ellenszegülés megtörésére a fegyveres biztonsági őr nem használhatja bilincset. Fentiek alapján a kényszerítőeszköz használati jogosultságok felülvizsgálatra szorulnak.

Mindezek mellett a jogszabályok szövegezése több helyen tartalmaz formai hibákat. Egyebek mellett a hatályos Fbő tv. 10. § (1) c) pontja olyan intézkedésre utal vissza – nevezetesen az előállításra –, amire az Fbő tv. korábban hatályos jogszabályállapota szerint volt lehetőség.

Hivatás – jogviszony – képzettség

A hosszú évek óta tartó folyamat, hogy a fegyveres biztonsági őr munkakör hivatalosan is szakmává váljon, csak részben ment végbe. A személy- és vagonőri szakképesítés évtizedek óta létezik, ugyanakkor a fegyveres biztonsági őr munkakör szakmáztatására – az előzőekben taglalt közhatalmi feladatellátás ellenére – sem került sor teljes egészében. Részsikerként értékelhető, hogy a – korábbi – Országos Képzési Jegyzék rendszerébe került a képzés, ezzel részben kikerült a „betanított munkás” kategória alól, azonban az Fbő tv. és az Fbő BM rendelet továbbra is biztosítja a lehetőséget a – két évi vizsgaérvényességet adó – rendőrhatalosi vizsgarendszer működésére. Megjegyzem, hogy az őrségek a rendőrhatalosi vizsga biztosítása nélkül jelenleg működésképtelenné válnának, hiszen fegyveres biztonsági őr szakképesítéssel jelenleg nagyon kevesen rendelkeznek az országban.

Az Fbő BM rendelet módosítására két ízben – 2016-ban és 2020-ban – is komoly kísérlet történt, azonban végül egyik módosítási javaslat elfogadására sem került sor. A módosítási javaslatok az említett problémákon kívül rendezték volna a szolgálati okmányok, a szolgálati lőfegyverek tárolási, szállítási, nyilvántartási és a szolgálati igazolványok rendszerét, valamint megteremtették volna az egységes alaki szabályzat és az egységes beosztásjelzés használatának lehetőségét. Az őrségek szakmai színvonalát javította volna, hogy az utóbbi módosítási javaslat a fegyveres biztonsági őrség parancsnokának felsőfokú, szakirányú képzettséget írt volna elő, az őrparancsnokok számára pedig kötelezővé tette volna az érettségi meglétét. További szakmai színvonalbeli változást hozott volna – mind elméleti, mind gyakorlati tekintetben – a szigorított vizsgakövetelményi rendszer megvalósítása.

Összegzés

A fegyveres biztonsági őrzés strukturális környezetét vizsgálva megállapítható, hogy a szervezet a hazai rendészeti struktúra által le nem fedett területeket hivatott kitölteni. Ebből következik, hogy a – folyamatosan sokszorozódó

feladatrendszerrel és fokozódó jelentőséggel bíró – szervezet egységes jogi szabályozása nem egyszerű kihívás.

A történeti és nemzetközi vizsgálat tapasztalatai alapján lefektethető, hogy a jelenlegi formájú, magyar mintájú fegyveres biztonsági őrzés számos előnyös és hátrányos jellegzetességgel egyaránt rendelkezik. A nemzetközi kitekintés rávilágít, hogy egyes rendészeti kihívások hatékony kezelésében az ország rendőrsége, honvédsége alkalmasabb lehet a fegyveres biztonsági őrség jelenlegi állapotú szervezetéhez képest. A történeti vonulat vizsgálata során feltárásra kerültek az elődszervezetek szervezeti szabályai, amik számos ponton egyeznek a mai hatályos fegyveres biztonsági őrségekre vonatkozó jogszabályokkal.

A szervezetet érintő problémahalmaz nagyrészt ezeknek az elavult szabályozóknak köszönhető, melyek reformja sürgető. Ahhoz, hogy az állam működése, valamint a lakosság ellátása szempontjából kiemelten fontos tevékenységek, létesítmények, szállítmányok védelmi szintje korunk rendészeti kihívásaival szemben fenntartható maradjon, a fegyveres biztonsági őrzés rendszerét, szabályzóit sürgősen revízió alá kell vonni.

A szervezett megoldások érdekében egységes irányvonalú szakmai tömörülés szükséges. A jelenleg is működő MFBŐSZE tevékenysége elsődlegesen nem érdekvédelmi vagy szakmai kamarai jellegű. Az őrségek működésével kapcsolatban szükségesnek mutatózó érdemi érdekképviselőt, illetőleg a kamarai jellegű jogérvényesítés intézményének létrehozása továbbra is várat magára (Christián, 2022).

Felhasznált irodalom

- Boruzs H. (2021). A rendőr, a fegyveres biztonsági őr és a személy- és vagyonőr elméleti védelmi képességei. *Biztonságtudományi Szemle*, 3(2), 105–113.
- Christián L. (2022). *Komplementer rendészet*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Lippai Zs. (2021). Az üzemőrségtől a fegyveres biztonsági őrséig. Globális kérdések – globális válaszok. In *Rendészettudomány a hallgatók szemével* (pp. 133–144). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Simon F. (2018). Az Iparőrség. In *Emlékkönyv Őry Károly születésének 85. évfordulója tiszteletére* (pp. 119–140). Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. <https://doi.org/10.31626/HU-EISSN2530094X.VITOM.119-140.p>
- Szabó A., Papp J., Kovács T., Szűcs E. & Berek, T. (2018). A személy- és vagyonőrök és a fegyveres biztonsági őrök tevékenységének összehasonlítása a MÁV Zrt.-n keresztül. *Műszaki Katonai Közlöny*, 28(4), 164–173.

Alkalmazott jogszabályok

1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról
2010. évi XLIII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról
- 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről
- 7/1977. (XII. 24.) BM rendelet a Polgári Fegyveres Őrség Működési és Szolgálati Szabályzatának kiadásáról (hatálytalan)
- 27/1998. (VI. 10.) BM rendelet a fegyveres biztonsági őrseg Működési és Szolgálati Szabályzatának kiadásáról
2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Boruzs H. (2023). A fegyveres biztonsági őrzés helye, szerepe és jelene a rendészeti struktúrában. *Belügyi Szemle*, 71(7), 1281–1293. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.7.8>